

ПрАТ «ВНЗ «МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ  
ПЕРСОНАЛОМ»

Північноукраїнський інститут імені Героїв Крут



МАУП  
Кафедра Психології

Затверджено  
Директор Північноукраїнського  
інституту ім. Героїв Крут  
Віталій ГОЛУБЦЬ  
код 22812968  
2025 р.

Схвалено на засіданні кафедри  
Психології  
Протокол № 1 від 28.08.2025 р.  
В.о. завідувача кафедри

Олег МАКЛЮК

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**«АНАТОМІЯ ЦНС ТА ФІЗІОЛОГІЯ ВНД»**

спеціальності:

053 Психологія

*(шифр і назва спеціальності)*

освітнього рівня:

Бакалавр

*(назва освітнього рівня)*

освітньої програми:

«Психологія»

*(назва освітньої програми)*

спеціалізації:

-

*(за наявності)*

*(назва спеціалізації)*

**Розробник (-и) си­ла­бу­су на­в­чаль­ної дис­ци­плі­ни:**  
Кай­ма­но­ва Я. В., стар­ший ви­кла­дач ка­фе­дри Психології

**Ви­кла­дач:**  
Кай­ма­но­ва Я. В., стар­ший ви­кла­дач ка­фе­дри Психології

Си­ла­бус роз­гля­ну­то на за­сідан­ні ка­фе­дри Психології  
Про­то­кол № 1 від 28.08.2025 р.

### Загальна інформація про навчальну дисципліну

Назва навчальної дисципліни	Анатомія ЦНС та фізіологія ВНД
Шифр та назва спеціальності	053 Психологія
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Статус дисципліни	обов'язкова
Кількість кредитів і годин	5 кредитів/150 год. Лекції: 20 год. Практичні заняття: 32 год. Самостійна робота: 98 год.
Термін вивчення дисципліни	II семестр
Мова викладання	українська
Вид підсумкового контролю	екзамен
Сторінка дисципліни на сайті	<a href="https://chern.maup.com.ua/silabusi-obov-jazkovih-navchalnih-disciplin-psihologija-pershij-bakalavrskij-riven/">https://chern.maup.com.ua/silabusi-obov-jazkovih-navchalnih-disciplin-psihologija-pershij-bakalavrskij-riven/</a>

### Загальна інформація про викладача. Контактна інформація. Комунікація.

П.І.Б. викладача	Кайманова Яна Вікторівна
Науковий ступінь	-
Вчене звання	-
Посада	старший викладач кафедри Психології
Дисципліни, які викладає НПП	Вступ до спеціальності «Психологія», Психофізіологія професійної діяльності, Практикум із загальної психології, Теорія та практика психотренінгу
Напрями наукових досліджень	Психологія
Посилання на реєстри ідентифікаторів для науковців	ORCID: 0000-0002-9540-6606 Профіль Google Академія: <a href="https://scholar.google.com/citations?hl=ru&amp;view_op=list_works&amp;authuser=1&amp;gmla=AJsN-F7W7pTyKfWAA3JaCZK5uo_hWlmxreMaTnPBU3Lw8O82luyZ3IHOARCAk21ApEvBI1Wp8MQSSJOsUwwugmYL2GMuhmjCml0QjHCeXxASTUo59549uM9eDYVf5neIXcOUHmShvWl&amp;user=waRZMCUAAAAJ">https://scholar.google.com/citations?hl=ru&amp;view_op=list_works&amp;authuser=1&amp;gmla=AJsN-F7W7pTyKfWAA3JaCZK5uo_hWlmxreMaTnPBU3Lw8O82luyZ3IHOARCAk21ApEvBI1Wp8MQSSJOsUwwugmYL2GMuhmjCml0QjHCeXxASTUo59549uM9eDYVf5neIXcOUHmShvWl&amp;user=waRZMCUAAAAJ</a>
<b>Контактна інформація викладача:</b>	
E-mail:	yana.kaymanova.82@gmail.com
Контактний тел.	+380502920820
Портфоліо викладача на сайті кафедри	<a href="https://chern.maup.com.ua/wp-content/uploads/2024/11/2024-25_kajmanova-ja.v.-portfolio.pdf">https://chern.maup.com.ua/wp-content/uploads/2024/11/2024-25_kajmanova-ja.v.-portfolio.pdf</a>

**Анотація курсу.** Навчальна дисципліна «Анатомія центральної нервової системи і фізіологія вищої нервової діяльності» вивчає структуру та закономірності функціонування різних відділів нервової системи, механізми формування пам'яті, навчання, поведінки і характеризується тісними міждисциплінарними зв'язками із загальною психологією, еволюцією і анатомією нервової системи, психофізіологією і багатьма іншими галузями психологічних та медичних знань.

**Предметом вивчення навчальної дисципліни** є структура та закономірності функціонування різних відділів нервової системи, механізми формування пам'яті, навчання, поведінки; загальна структура і функції нервової системи; значення нервової системи в регуляції всіх процесів життєдіяльності та поведінки організму; загальні відомості про анатомію та еволюції нервової системи, її окремих компонентів; психічні процеси, в основі яких лежить нервова регуляція організму; дослідження еволюційних механізмів розвитку нервової системи; розуміння фізіологічного забезпечення психічних явищ на системному, анатомічному, клітинному, і молекулярні рівні.

**Метою курсу:** є дати студентам знання про анатомії нервової системи людини, вміння використовувати їх для розуміння закономірностей вищої нервової діяльності людини, а також генезу психоневрологічних захворювань; формування наукового світогляду, реалістичного розуміння походження і розвитку розумових здібностей людини. Підготувати студентів-психологів до практичної роботи з людьми, навчити їх використовувати знання основ морфології для пояснення фізіологічних механізмів регуляції функцій організму, нервової системи людського організму, необхідних для майбутньої практичної роботи в області психології.

**Завдання навчальної дисципліни:**

сформувати у студентів вищих навчальних закладів уявлення про цілісність нервової системи, її особливої важливості у регуляції всіх процесів життєдіяльності організму і поведінки; ознайомити студентів вищих навчальних закладів з фізіологічними механізмами психічних процесів, в основі яких лежить нервова регуляція організму; сформувати здатність і вміння творчо мислити, самостійно вирішувати ситуаційні задачі, аналізувати топографію органів нервової системи і стан організму; дослідження еволюційних механізмів розвитку нервової системи; розуміння фізіологічного забезпечення психічних явищ на системному, анатомічному, клітинному рівнях. і молекулярних рівнях; підготовка студентів вищих навчальних закладів до кращого розуміння інших психологічних дисциплін, в яких використовуються психофізіологічні концепції та терміни.

**Пререквізити навчальної дисципліни.** Вивчення навчальної дисципліни "Анатомія центральної нервової системи і фізіологія вищої нервової діяльності" ґрунтується на знаннях і вміннях, отриманих студентами при вивченні дисциплін: "Основи біології, генетики людини та антропології". Знання та вміння, придбані студентами в процесі вивчення навчальної дисципліни "Анатомія центральної нервової системи і фізіологія вищої нервової діяльності", сприяють успішному вивченню абітурієнтами вищих навчальних закладів ряду інших навчальних дисциплін, спрямованих на формування професійних знань та умінь: "Психофізіологія професійної діяльності", "Практичний курс загальної психології", "Вікова психологія і педагогіка".

Навчальна дисципліна забезпечує формування студентами загальних і спеціальних компетенцій і придбання результатів навчання, визначених освітньо-професійною програмою "Психологія", а саме:

**Програмні компетентності**

Загальні компетентності	<b>ЗК1.</b> Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. <b>ЗК2.</b> Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. <b>ЗК6.</b> Здатність приймати обґрунтовані рішення.
Специфічні компетентності	<b>СК3.</b> Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків. <b>СК4.</b> Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел. <b>СК7.</b> Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.
Результати навчання	<b>ПР2</b> Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних

	<p>завдань.</p> <p>ПР4 Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.</p> <p>ПР11 Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.</p> <p>ПР13 Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.</p> <p>ПР 19 Аналізувати соціально-психологічні особливості особистості та складати соціально-психологічний портрет особистості.</p>
--	---

### Зміст навчальної дисципліни

№	Назва теми	Кількість годин, включаючи			методи навчання/оцінки
		Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	
<b>Семестр 2,</b>					<b>Методи навчання:</b> вербальні (навчальна лекція; бесіда; навчальна дискусія); індуктивний метод; дедуктивний метод; аналітичний; синтетичний; практичний; пояснювально-ілюстративний; репродуктивний; метод проблемного подання; інтерактивні методи.
<b>Модуль змісту 1. Основи анатомії та фізіології нервової системи</b>					
Тема 1.	Предмет, завдання і методи вивчення дисципліни. Предмет і завдання анатомії і фізіології нервової системи. Історія розвитку анатомії та фізіології центральної нервової системи.	2	2	10	
Тема 2.	Закономірності росту і розвитку організму людини. Функції окремих структур центральної нервової системи.	2	4	10	
Тема 3.	Методи фізіологічного дослідження.	2	2	10	
<b>Змістовий модуль 2. Загальна характеристика нервової системи та її структурних елементів</b>					
Тема 4.	Загальний огляд будови центральної нервової системи. Нервова система людини та її еволюційний розвиток.	2	4	10	
					<b>Методи оцінювання:</b> усний контроль

Тема 5.	Поняття про нервові центри та їх властивості. Елементарні структури нервової системи.	2	2	10	(усне опитування, оцінка участі в дискусіях, інші інтерактивні методи навчання); письмовий контроль (контрольні, самостійні роботи, есе); тестовий контроль (тести закритої форми: тест-альтернатива, тест-відповідність); метод самоконтролю і самооцінки; оцінка тематичних досліджень.	
Тема 6.	Спинний мозок. Головний мозок. Стовбур головного мозку.	2	4	10		
Тема 7.	Вегетативна нервова система: симпатична і парасимпатична, її еволюція. Периферична нервова система.	2	2	8		
Тема 8.	Загальна характеристика сенсорних систем: зорова сенсорна система; слухова сенсорна система; нюхова сенсорна система; смакова сенсорна система; соматосенсорний аналізатор.	2	6	10		
<b>Змістовий модуль 3. Фізіологія вищої нервової діяльності</b>						
Тема 9.	Вроджені та набуті форми поведінки. Условнорефлекторна діяльність кори головного мозку. Механізми пам'яті.	2	2	10		
Тема 10.	Фізіологічні основи психічної діяльності людини. Психофізіологія пам'яті та емоцій. Психофізіологія свідомості та несвідомого.	2	4	10		
Модульних тестових робіт						
<b>Всього:</b>		<b>20</b>	<b>32</b>	<b>98</b>		
<b>Форма контролю: іспит</b>						

Зміст самостійної роботи здобувача освіти з навчальної дисципліни передбачає підготовку до аудиторних занять шляхом вивчення базової і додаткової літератури, періодичних видань, Інтернет-джерел, виконання практичних завдань (написання рефератів, аналіз проблемних ситуацій, підготовка результатів власних досліджень до виступу на конференціях, участь в конкурсах наукових робіт, підготовці та публікації наукових статей, тез тощо) протягом семестру; самостійне опрацювання окремих тем навчальної дисципліни; підготовку доповідей та презентацій за тематикою практичних занять; переклад іноземних текстів установлених обсягів; виконання індивідуальних завдань; підготовку до усіх видів контролю, у тому числі модульних контрольних робіт і підсумкової атестації; підготовку документів, інші види діяльності, що використовуються в Академії, Інституті і кафедрі.

Зміст самостійної роботи здобувача освіти визначається робочою програмою навчальної дисципліни конкретної навчальної дисципліни, методичними рекомендаціями, завданнями та рекомендаціями викладача.

**Технічне обладнання та/або програмне забезпечення.** В освітньому процесі використовуються навчальні аудиторії, бібліотека, інтерактивна дошка, мультимедійний проектор та комп'ютер для проведення лекційних та семінарських

занять з елементам презентації. Вивчення окремих тем і виконання практичних завдань потребує доступу до інформації зі всесвітньої мережі Інтернет, який забезпечується безкоштовною мережею Wi-Fi.

#### **Форми методи контролю.**

Контроль успішності здобувачів освіти поділяється на поточний і підсумковий (семестровий).

Поточний контроль здійснюють під час проведення практичних, лабораторних і семінарських занять, метою якого є систематична перевірка розуміння та засвоєння теоретичного навчального матеріалу, уміння використовувати теоретичні знання під час виконання практичних завдань тощо. Можливості поточного контролю є надзвичайно широкими: мотивація навчання, стимулювання навчально-пізнавальної діяльності, диференційований підхід до навчання, індивідуалізація навчання тощо.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- виступ з основного питання;
- усна доповідь;
- доповнення, запитання до того, хто відповідає;
- систематичність роботи на семінарських заняттях, активність під час обговорення питань;
- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття;
- аналіз монографічної літератури;
- письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи, реферати тощо);
- підготовка тез, конспектів навчальних або наукових текстів;
- самостійне опрацювання тем.

#### **Система оцінювання та вимоги.**

##### **Таблиця розподілу балів, які отримують здобувачі вищої освіти**

	<b>Поточний контроль знань</b>										<b>Модульна контроль на робота</b>	<b>Іспит</b>	<b>Загальна кількість балів</b>
<b>Теми</b>	Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	Тема 8	Тема 9	Тема 10	20	40	100
Робота на практичному занятті	4		4		4		4		4				
Самостійна робота	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2			

Таблиця містить інформацію про максимальних балів за кожен вид навчальної роботи студента.

Під час оцінювання засвоєння кожної теми за поточну навчальну діяльність здобувачу освіти виставляють оцінки з урахуванням затверджених критеріїв оцінювання для відповідної дисципліни.

Критерії оцінювання результатів навчання здобувачів освіти та розподіл балів, які вони отримують, регламентуються Положенням про оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у ПрАТ «ВНЗ «МАУП».

Модульна контрольна робота з навчальної дисципліни проводиться на останньому занятті модуля у письмовій формі, у вигляді тестування.

Критерії оцінювання модульного тесту з навчальної дисципліни:

При оцінюванні модульного тесту враховуються обсяг і правильність виконання завдань:

- оцінка «відмінно» (A) виставляється за правильне виконання всіх завдань (або більше 90% всіх завдань);
  - оцінка «добре» (B) виставляється за виконання 80% всіх завдань;
  - оцінка «добре» (C) виставляється за виконання 70% всіх завдань;
  - оцінка «задовільно» (D) виставляється за правильне виконання 60% запропонованих завдань;
  - оцінка «задовільно» (E) виставляється, якщо правильно виконано більше 50% запропонованих завдань;
  - оцінка «незадовільно» (FX) виставляється, якщо виконано менше 50% завдань.
- Неявка на модульний тест - 0 балів.

Вищезазначені оцінки перетворюються на рейтингові бали таким чином:

- «A» - 18-20 балів;
- «B» - 16-17 балів;
- «C» - 14-15 балів;
- «D» - 12-13 балів.
- «E» - 10-11 балів;
- «FX» - менше 10 балів.

Підсумкове оцінювання проводиться у формі іспиту. До іспиту допускається студент, який виконав усі необхідні навчальні завдання, визначені у навчальній програмі.

Підсумкова (семестрове) оцінка за дисципліну, що оцінюється за допомогою іспиту, складається з двох складових: результатів поточного оцінювання та оцінки за іспит.

Максимальна кількість балів за поточне оцінювання становить 60, а за іспит – 40.

Мінімальна кількість балів, необхідна для складання іспиту, становить 25.

Оцінка за поточну оцінку формується як сума балів, отриманих студентом під час семінарських/практичних занять, та будь-яких заохочувальних (бонусних) балів, якщо такі є.

Після оцінювання відповідей студента на іспиті викладач додає бали за іспит до балів, отриманих за поточну оцінку, щоб визначити підсумкову оцінку за курс.

#### **Шкала оцінювання екзаменаційних завдань**

Шкала	Загальна кількість балів	Критерії
Відмінно	30–40	Завдання виконано якісно; студент отримав максимальну оцінку за теоретичні знання.

Добре	20–29	Завдання виконано якісно, з достатньо високою часткою правильних відповідей.
Задовільно	10–19	Завдання виконано з середньою кількістю правильних відповідей; студент продемонстрував теоретичні знання з істотними помилками.
незадовільно з можливістю повторного складання	0–9	Завдання не виконано; студент продемонстрував теоретичні знання з істотними помилками.

**Оцінювання додаткових (індивідуальних) видів навчальної діяльності.** До додаткових (індивідуальних) видів навчальної діяльності відносять участь здобувачів у роботі наукових конференцій, наукових гуртків здобувачів і проблемних груп, підготовці публікацій, участь у Всеукраїнських олімпіадах і конкурсах та Міжнародних конкурсах тощо понад обсяги завдань, які встановлені відповідною робочою програмою навчальної дисципліни.

За рішенням кафедри здобувачам освіти, які брали участь у науково-дослідній роботі та виконували певні види додаткових (індивідуальних) видів навчальної діяльності, можуть присуджуватися заохочувальні (бонусні) бали за визначену освітню компоненту.

Також, заохочувальні бали можуть нараховуватися, якщо здобувач освіти, наприклад, виконав і захистив певні види робіт, відвідував всі лекції, семінарські й практичні заняття, має власний рукописний конспект лекцій та опрацьований додатковий навчальний матеріал, немає пропусків занять без поважних причин, відвідував додаткові консультації за участі лектора тощо.

Заохочувальні бали не є нормативними і не входять до таблиці розподілу балів, які отримують здобувачі вищої освіти та основної шкали системи оцінювання.

Один захід може бути підставою для виставлення заохочувальних балів лише за однією найбільш релевантною освітньою компонентою.

### **Оцінка самостійної роботи**

Загальна кількість балів, отриманих студентом за виконання самостійної роботи, є одним із складових академічної успішності з дисципліни. Самостійна робота за кожною темою, відповідно до програми курсу, оцінюється в діапазоні від 0 до 1 бала за допомогою стандартизованих і узагальнених критеріїв оцінювання знань.

### **Шкала оцінювання виконання самостійної роботи (індивідуальних завдань) критерії оцінювання.**

Максимально можлива оцінка самостійної роботи (індивідуальні завдання)	Рівень виконання			
	Відмінно	Добре	Задовільно	Незадовільно
1	1	0,75	0,5	0

Форми оцінювання включають: поточне оцінювання практичної роботи; поточне оцінювання засвоєння знань на основі усних відповідей, доповідей, презентацій та інших форм участі під час практичних (семінарських) занять; індивідуальні або групові проекти, що вимагають розвитку практичних навичок і компетентностей (опціональний формат); вирішення ситуаційних завдань; підготовка резюме з самостійно вивчених тем; тестування або письмові іспити; підготовка проектів статей, тез конференцій та інших публікацій; інші форми, що забезпечують всебічне засвоєння навчальної програми та сприяють поступовому розвитку навичок для ефективної самостійної професійної (практичної, наукової та теоретичної) діяльності на високому рівні.

Для оцінювання результатів навчання студента протягом семестру використовується 100-бальна національна та ECTS шкала оцінювання.

Для оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти впродовж семестру застосовується 100-бальна, національна та шкала ЄКТС оцінювання

#### Шкала підсумкового оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
68-74	D	задовільно	
60-67	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням

#### Політика курсу.

Для успішного засвоєння курсу здобувач освіти має:

- регулярно відвідувати практичні заняття;
- систематично, системно й активно працювати на практичних заняттях;
- відпрацьовувати пропущені заняття або незадовільні оцінки, отримані на заняттях;
- виконувати у повному обсязі завдання, які вимагає підготувати викладач, належна їх якість;
- виконувати контрольні та інші самостійні роботи;
- дотримуватися норм академічної поведінки та етики.

Курс передбачає засвоєння та дотримання принципів етики та академічної доброчесності, зокрема орієнтації на запобігання плагіату у будь-яких його проявах: всі роботи, доповіді, есе, реферати та презентації мають бути оригінальними та

авторськими, не переобтяженими цитатами, що мають супроводжуватися посиланнями на першоджерела. Порушеннями академічної доброчесності вважаються: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання.

### **Рекомендовані джерела інформації.**

#### **Основні :**

1. Боярчук О. Д. Анатомія та еволюція нервової системи: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Луганськ: Видавництво Львівського національного університету імені Тараса Шевченка, 2014. 395 с.
2. Хайда С. П. Анатомія і фізіологія людини: Навчальний посібник, 2-е изд., перероблене і доповнене. Київ: Вища школа, 2018. 216 с.
3. Григор'єва О. А., Світлицький А. О. Конспекти лекцій з дисципліни "Анатомія людини". Запоріжжя: ЗДМУ, 2020. 173 с.
4. Кривко Ю. Я. Анатомія людини: Підручник / Під ред. проф. Ю. Я. Кривка, проф. В. Р. Черкасова. Вінниця: Нова Кн., 2020. 447 с.: рис.
5. Маруненко В. М. Анатомія, фізіологія, еволюція нервової системи: навчальний посібник / Маруненко В. М., Неведомська Е. О., Волковська Р. В. К.: ЦУЛ, 2022. 184 с.
6. Сидоренко П. І. Анатомія і фізіологія людини: навчальний посібник. Київ: Медицина, 2017. 199 с.
7. Філімонов в. І. Фізіологія людини: навчальний посібник / - 4-е изд. Київ: Медицина, 2021. 488 с.

#### **Додатково:**

1. Власенко С. Б. Анатомія і фізіологія центральної нервової системи людини: мультимедійні презентації лекційного курсу / укладач С. Б. Власенко. Київ: Національна академія внутрішніх справ, 2022. 225 с.
2. Галян В. М. Анатомія і фізіологія центральної нервової системи [Електронний ресурс]: Електронний навчально-методичний комплекс; Національний університет "Львівська політехніка"; укладач: Галян Ігор Михайлович. Львів, 2023.
4. Кантарева Н.В. Анатомія та еволюція нервової системи людини. [Електронний ресурс]: електронний метод. рекомендації до семінарських занять з курсу "Анатомія та еволюція нервової системи людини" для абітурієнтів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 053 Психологія / складено Н. Ст. Кантаревої. Одеса, 2024. 28 с.
5. Лупайна В. С. Анатомія і фізіологія нервової системи людини: Навчально-методичні матеріали до практичних занять / Лупайна В. С., Ляшевич А. М., Корнійчук Н.М., Чайка Ю. Ю. - Житомир: Вид-во Житомирського державного університету ім. І. Франка, 2022. 56 с.
6. Органи чуття: навчальні посібники / подбщ. ред. В. З. Сикори. Суми: Сумду, 2016. 110 с.
7. Черкасов В. Р. Анатомія людини: контроль самостійної підготовки до практичних занять / Черкасов В. Р., Дзевульська В. В., Ковальчук О. В. К.: Книга Плюс, 2023. 124 с.
8. Чернокульский С. Т. Анатомія ЦНС і органів чуття. Посібник для ВМНЗ. К.: Книга Плюс, 2019. 160 с.

#### **Інформаційні ресурси:**

1. [mcb.berkeley.edu/courses](http://mcb.berkeley.edu/courses)
2. [www.springer.com](http://www.springer.com)
3. [faculty.rcc.edu](http://faculty.rcc.edu)
4. [www.archive.org](http://www.archive.org)

5. *freescienceonline.blogspot.com /*
6. *flt.univ.kiev.ua*
7. *www.nbuv.gov.ua*

**Інтернет - ресурси**

1. [http://psylib.kiev.ua /](http://psylib.kiev.ua/) – Бібліотека психологічної літератури.
2. [http://www.morphology.dp.ua /](http://www.morphology.dp.ua/) – Словник морфологічних термінів.
3. <http://medicinform.net/human/anatomy.htm> – Анатомія, фізіологія, біологія і генетика, цікаві статті про людей.